

SI VIS PACEM, PARA BELLUM

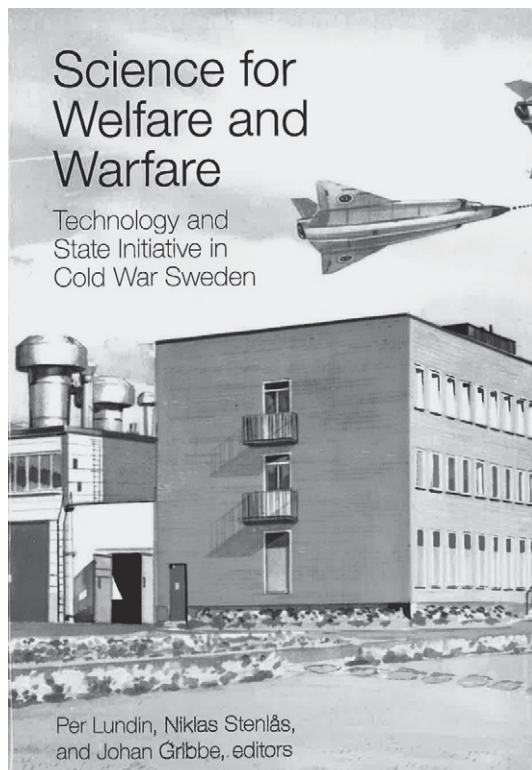
Sampsa Kaataja

Per Lundin, Niklas Stenlås, Johan Gribbe (toim.): *Science for Welfare and Warfare. Technology and State Initiative in Cold War Sweden*. Science History Publications. Watson Publishing International. Sagamore Beach 2010. 324 s.

Artikkelikokoelmassa *Science for Welfare and Warfare. Technology and State Initiative in Cold War Sweden* paneudutaan ruotsalaiseen 1900-luvun jälkipuolen tekniikan historiaan. Teoksen tavoitteena on kuvata valtiojohtoista tiedettä ja teknologiaa Ruotsin talouden ja teollisuuden kehityksessä toisen maailmansodan jälkeen. Tämä mielenkiintoinen teema muodostaa punaisen langan ruotsalaistutkijoiden artikkeleille, joissa käsitellään aiheita aina lentokoneteollisuudesta maatalouden rationalisointiin ja tietokoneiden valmistuksesta pyykinpesun sosiaalsiin kysymyksiin. Tarkasteltujen teemojen moninaisuudesta seuraa, että kirjan yhdentoista varsinaisen käsittelyluvun jälkeen on syntynyt monipuolinen – joskin hivenen sekamelskainen – kuva ruotsalaisen tekniikan historian viime vuosisadan tärkeistä kysymyksistä.

Kuten alaotsikosta ilmenee, kylmä sota luo tutkimuksille raamit. Käytännössä tämä näkyy artikkeleissa joko sisällöllisesti tai ajallisesti: osassa kirjoituksista todella syvennytään kylmän sodan maailmaan ja niihin vaikutuksiin, joita idän ja lännen kahtiajaolla oli Ruotsille. Osassa kylmä sota merkitsee kuitenkin vain tarkastelujaksoa, jolla tiettyä asiaa tai ilmiötä käsitellään.

Hyvä esimerkki edellisestä on Kristofer Strandqvistin artikkeli, jossa kuvataan

ruotsalaisen lentokoneteollisuuden laajentumista 1940-luvulta lähtien. Toisen maailmansodan jälkeen Ruotsin asevoimien kokoa ei pienennetty sotaa edeltäneelle tasolle vaan osittain kasvatettiin entisestään. Tämän tuloksena maassa olikin 1950-luvulla maailman neljänneksi suurimmat ilmavoimat. Myös suunnitelmat oman ydinaseen kehittämiseksi vietiin melko pitkälle, mikä tulee hyvin esiin Maja Fjaestadin ja Thomas Jonterin artikkelissa. Maailmansodan jälkeisessä poliittisessä tilanteessa sotilaallista varustautumista pidettiin siis parhaana edellytyksenä rauhan jatkumiselle myös puolueettomaksi julistautuneessa Ruotsissa.

Jo *Science for Welfare and Warfare*n johdannossa tekijät nostavat esiin, kuinka ajatus puolueettomuudesta on ollut tärkeä kansallinen myytti Ruotsissa. Se on muokannut ja sillä on muokattu ruotsalaisyhteiskunnan identiteettiä. Mutta mitä tämä puolueetto-

muus on käytännössä ollut? Kirjan artikkeleissa nousee hyvin esiin, kuinka Ruotsilla oli aktiiviset suhteet Yhdysvaltoihin: Saabin kehittämien hävittäjien aseistus – sotakoneen ratkaiseva osa – tuli Yhdysvalloista. Samoin maan avaruustutkimus ja -teollisuus saivat runsaasti rahoitusta ja teknologiaa Atlantin toiselta puolelta. Myös ruotsalainen ydinteknologia hyötyi länsisuhteistaan. Tällainen puolensa valinnut puolueettomuus herättää jälleen pohtimaan, mitä kansallinen puolueettomuuspolitiikka on tarkkaan ottaen tarkoittanut meillä ja muualla 1900-luvun toisella puoliskolla.

Science for Welfare and Warfare loppupuolelta löytyy useampi artikkeli, joissa kylmä sota tarkoittaa vain aikakautta, ja yhteys idän ja lännen konfliktiin jää olemattomaksi. Muilta osin kyseiset tutkimukset ovat kuitenkin hyvin toteutettuja ja mielenkiintoisia. Niitä ovat esimerkiksi Hans Jörgensenin maatalouden modernisaatiota käsittelevä artikkeli, jossa tuodaan esiin, kuinka

valtion johdolla toteutettu rationalisointi ja tehokkuusajattelu toteutuivat vähitellen myös Ruotsin maaseudulla. Ulla Rosén taas paneutuu keskusteluun, jota käytiin yhden kotitalouksia kohdanneen suuren muutoksen ympärillä 1900-luvun jälkipuolella. Kyseessä on pyykin huolto: vuonna 1948 vain prosentilla ruotsalaisista kotitalouksista oli käytössä pesukone, mutta kolme vuosikymmentä myöhemmin 90 prosentilla oli mahdollisuus koneelliseen pyykinpesuun.

Onko *Science for Welfare and Warfare* siis lukemisen arvoinen? Kyllä. Teos on kelpo tutkimusta tekniikan historian tärkeistä ja mielenkiintoisista ilmiöistä Ruotsissa viime vuosisadan toisella puoliskolla. Mutta, jos lukija on kiinnostunut siitä, miten kylmä sota heijastui Ruotsiin sekä ruotsalaiseen tieteeseen ja tekniikkaan, kirjan loppupuoli osoittautuu pieneksi pettymykseksi.

FT Sampsa Kaataja on Tampereen yliopiston ja Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun tutkija ja kuuluu Tekniikan Waiheita -lehden toimituskuntaan.

Tekniikan Waiheita hakee päätoimittajaa

Tekniikan Waiheita -lehti hakee päätoimittajaa alkaen 1.1.2012 vähintään kahdeksi vuodeksi. Kyseessä on (toistaiseksi palkaton) luottamustoimi, johon valittavalta edellytetään erikoisalan tuntemusta ja toimituskemusta ja joka tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden oppia lisää molemmista. Päätoimittaja johtaa lehden tekoa yhdessä kokeneen taittajan ja valitsemiensa toimittajien kanssa. Päätoimittajan valitsee Tekniikan historian seuran hallitus, joka voi kutsua tehtävään myös henkilön, joka ei ole sitä hakenut määräaikaan mennessä.

Vapaamuotoiseen hakemukseen tulee liittää hakijan suppea CV ja lyhyt näkemys toimituslinjastaan. Hakemukset pyydetään lähettämään viimeistään perjantaina 12.8.2011 mennessä sähköpostitse Petri Pajulle osoitteella petri.paju@utu.fi ja Sampsa Kaatajalle osoitteella sampsa.kaataja@uta.fi. Lisätietoja sivuilta: <http://www.ths.fi/ajankohtaista.htm> sekä päätoimittaja FM Teija Förstiltä, tmbfor@utu.fi.

* * *

Tekniikan Waiheita – Teknik i Tiden on Tekniikan Historian Seura ry:n julkaisema teknologian historian erikoisaikakauslehti, joka ilmestyy neljästi vuodessa. Monitieteinen lehti tekee tunnetuksi teknologian, tekniikan ja teollisuuden historiaa julkaisemalla aihetta käsitteleviä artikkeleita sekä uutisoimalla ajankohtaisia tapahtumia. Artikkelien osalta käytössä on tieteellinen vertaisarviointi. Lehteä on julkaistu vuodesta 1983 ja nykyään sen levikki on noin 100 kappaletta. Lehteä lukevat tekniikan ja historian ammattilaiset sekä alan harrastajat.